

REPUBLIKA HRVATSKA

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom

Broj: POSI-2.15.4.-1047/21-08-01

Zagreb, 16. kolovoza 2021.

Udruga gradova
info@udruga-gradova.hr

Hrvatska zajednica županija
tajnistvo@hrvzz.hr

Predmet: Primjerena terminologija za osobe s invaliditetom

- preporuka, dostavlja se

Poštovani,

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, kao neovisno tijelo zaduženo za zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom u svom se radu rukovodi Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom kao pravno obvezujućim međunarodnim dokumentom. Nadležan je i za suzbijanje diskriminacije na osnovi invaliditeta sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12). U obavljanju djelokruga propisanog Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom („Narodne novine“, br. 107/07), pravobranitelj je dužan upozoriti tijela na kršenje prava osoba s invaliditetom.

Slijedom navedenog, upozoravamo na i dalje prisutno nepoznavanje kategorija osoba koje su obuhvaćene nazivom osoba s invaliditetom kao i korištenje neprimjerene i diskriminirajuće terminologije koje je posebno štetno ukoliko dolazi od predstavnika vlasti na bilo kojoj razini.

Svjedočimo činjenici da velik dio javnosti, ali i predstavnika vlasti još uvijek nisu osvijestili da velik dio grupacije koju obuhvaćamo zajedničkim nazivom osobe s invaliditetom čine osobe čiji invaliditet nije vidljiv te da invaliditet može biti različitih stupnjeva. S tim u vezi skrećemo pozornost na definiciju osoba s invaliditetom u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koja nalaže da osobe s invaliditetom uključuju **osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima**. invaliditet. Konvencija ujedno naglasak stavlja na socijalni model poimanja invaliditeta, a ne na onaj medicinski koji još uvijek prevladava u našem društvu i nerijetko utječe na javne politike kroz koje se trebaju adresirati još uvijek brojna pitanja koja dovode do neravnopravnosti djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

U medicinskom modelu, na osobu s invaliditetom gleda se isključivo kao medicinski i zdravstveni problem, kao nesposobnost, a većina intervencija usmjerena je na njegovo otklanjanje i rehabilitaciju. Osobe s invaliditetom gleda se kao na pacijente te invaliditet postaje njihov jedini identitet. Nasuprot tomu, socijalni model invaliditeta naglasak stavlja na osobu, dok je invaliditet samo jedan njezin dio. Prepreke u okolini su ono što dovodi do toga da nečije teškoće postaju nemogućnost sudjelovanja u aktivnostima i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava.

S tim u vezi naglašavamo kako je prilikom komunikacije potrebno koristiti odgovarajuću terminologiju kada govorimo o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom jer već i sam naziv koji koristimo kad govorimo o određenoj grupaciji otkriva naše mišljenje ili bolje rečeno predrasude o toj skupini kao i nepoznavanje izazova s kojima se ta grupacija suočava. Termini poput hendikepirana osoba, slijepac, gluhočulo osoba, živčani bolesnik, invalidna osoba, invalid prikovan za invalidska kolica, osoba s mentalnom retardacijom ili mentalno retardirane osobe, psihijatrijski pacijenti, psihički/duševni bolesnici, mentalni bolesnici, dijete s posebnim potrebama, invalidno dijete i slične inačice su neprihvatljivi izrazi koji vežu brojne negativne konotacije i štetne stereotipe.

Preporučujemo koristiti termine poput dijete/osoba s autizmom, osoba s višestrukim oštećenjima, osoba s tjelesnim oštećenjem, osoba s mentalnim oštećenjima/psihičkim teškoćama ili teškoćama mentalnog zdravlja, osoba s osjetilnim oštećenjima (gluha osoba, slijepa osoba, gluhočulo osoba), osoba s intelektualnim teškoćama i djeca s teškoćama u razvoju, osoba koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica/štaka, osoba s mišićnom distrofijom, osoba s multiplom sklerozom. Korištenjem ispravne terminologije izražava se naš stav da se osobi s invaliditetom pristupa na ravnopravan način i da je se gleda kao cjelovitu osobu čime se poštuje dostojanstvo svake osobe s invaliditetom kao i djeteta s teškoćama u razvoju.

To je posebno važno zbog nerazumijevanja društva za specifičnosti koje proizlaze iz pojedinih vrsta invaliditeta i brojnih predrasuda koje su dio naše kolektivne svijesti, a mogu se izmijeniti jedino ulaganjem svjesnog napora kroz edukacije i bolje upoznavanje ljudske različitosti koju predstavlja invaliditet.

Republika Hrvatska je UN-ovu konvenciju o pravima osoba s invaliditetom usvojila 2008. godine čime se kao i ostale države potpisnice obvezala, između ostalog, usvojiti žurne, učinkovite i primjerene mjere u svrhu: *(a) podizanja razine svijesti u svim segmentima društva, uključujući i razinu obitelji, u svezi s osobama s invaliditetom, kao i promicanja poštivanja njihovih prava i dostojanstva,*
*(b) borbe protiv **stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom na svim područjima života, uključujući one utemeljene na spolu i dobi** (čl.8.Konvencije).*

Stoga preporučamo da se organiziraju edukacije za javne službenike u svrhu podizanja razine svijesti o invaliditetu i upoznavanja sa specifičnim potrebama osoba s različitim vrstama invaliditeta kao i izradu plakata i letaka koji bi službenike kontinuirano podsjećali na osnovne standarde ophođenja s osobama s različitim vrstama invaliditeta posebno onim nevidljivim.

U djelu podizanja svijesti, ali i u cilju dobivanja drugih konkretnih informacija u smislu načina komuniciranja i ophođenja bilo bi svrhovito surađivati sa savezima i krovnim organizacijama koje se bave pojedinom vrstom oštećenja:

- Savez udruga za autizam Hrvatske, SUZAH <https://www.autizam-suzah.hr/>;
- Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, SOIH <https://www.soih.hr/>;
- Hrvatski savez gluhočulih osoba DODIR [https://dodir.hr](https://dodir.hr;);
- Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara, HUPT <https://hupt.hr/>;
- Hrvatski savez osoba s intelektualnim poteškoćama <http://www.savezosit.hr/>;
- Hrvatski savez slijepih, HSS <https://www.savez-slijepih.hr/>;
- Hrvatski savez gluhih i nagluhih, HSGN <http://www.hsgn.hr/>;
- Hrvatski savez za rijetke bolesti <http://www.rijetke-bolesti.hr/>;

- Udruga Ludruga <https://ludruga.hr/>;

Ovu preporuku dostavljamo vam temeljem članka 9. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (Narodne novine, br. 107/07) te vas temeljem članka 10. stavka 1. istog Zakona molimo da nas izvijestite o poduzetom.

S poštovanjem,

